

Grönskande Palmträä

(sidan 1)

Förplantat

Ifrån Jordeska Sorgedalen

Til Himmelska Paradiset

Som wijstes

Vti

Den fordom Edle och Wälborne Herres Assessorens uti
Kongl. *Ammiralitetz Collegio*

Hr. Johan Palmströms

Jordefärd

Som skedde uti *St: Jacobs* Kyrkia i Stockholm uti Högförnämt
Folcks bijwistande den *21 Martij*
Åhr 1686

/illustration/

Stockholm

Tryckt hoos Niclas Wankijff/ Kongl. Booktr.

Komm Wandringzmann och sij/ hur! all ting här förwandlas/
Sij/ hur´ omskiffelig med Mennskians Lijfztijd handlas.

(sidan 2)

Komm fölg mig lijtet nijd til denne flytand´ Ström/
Här skall du weta få ey Dicht ey någon Dröm.
Som tu seer denne Ström gåå fort och aldrig stana/
Så länge Werlden står/ har han och samma wana/
Then ena kommer hijt/ en annan hädan faar/
Och Watnet löper fort/ doch blifwer strömen qwar/
Här stod ett ädelt Trä/ en Palm heel frisk och fager
Med root och stamm och qwist/ mång åhr/ mång goda dagar
Han war wäl rootat fast wid denne liufwe strand/
Så wäl som något trä skull´ ståå i detta land.
Han had´ en wacker Stamm til widden och til högde
Thes Green, och Qwistar täck wärt´ npåth något bögde.
Mång had´ sin ögnelust/ sitt nöy´ och hugnad af
Den fågring/ skugga/ Frucht/ som Palmträd had´ och gaf.

(npåth=?)

Then heeta Sommardag mond´ ey des kraft föröda/
Then kalla Winternatt kund´ ey thet Palmträ döda/
Hur´ mången starkan storm med rusk och rijfwand´ blåst
Från Ost, Sud, West och Nord har twert igenom fräst?

Man tänkte detta Träa skull´ ofta brytas sunder/
Doch blef det fast och rätt och heelt til allas under/
Hur mycken Sniö och Regn har tryckt des Qwistar nijd/
Doch mond´ thet oprätt stå och gaf sig ey der wijd.
Hur´ mången Hagelskuur har slagit ned med fahra?
Mång Liungeeld/ Åskieslag/ doch månd´ thet säkert wara/
Thet Palmträät wijd then Ström sitt belät´ dadlig såg/
I Lymphers Spiegel klar och uti Strömens wåg.
Fast Strömen flöt förbij/ stod ey at återkalla
Så blef doch Palmträät qwar med root/ stamm/ qwister alla
Det syntz som detta Träätz wältrefnat wille lee
At den omskiftligheet i Strömen thet mond´ see:
Men achta doch uppå/ hwad händer här omsijder?
Thet Palmträät måst´ omkull en gång hwad tijden lijder/
Det strömand´ wattnet har sig skurit under Root
På Träd/ tog marcken bort/ thet fick ey fastan foot
Här war ey kraft at ståå/ ey must til lijf och grönskan/
Thet kund´ ey nu som förr stå wäl til allas önskan.
Thet måste luuta nijd och falla rätt i qwaf
At Strömen ändtlig blef den Palmens diupa Graf.
Sij/ så är Mennskians lijf/ en tijd/ som Palmen fager/
Men tijden som en Ström äntlig til grafwen drager/
Ey är att lijta på/ idag ey som igåår/
Ey står i samma lag nu som i förra åhr.
Herr Palmström såleds har sin tijd igenom farit/
När thet bäst warit har/ har möd´ och arbet warit;
Doch war han samma Man/ ehwart sig lychan wred
At stå som Palmen fast med gott mod war hans sed.
Nu är han gången bort/ från våra ögon giömder/
Men skall i tankar wår ey nånsin blifwa glömder.
Hans Siäl/ fast om hon nu från Kroppen bortto är/
Doch är hon altijd säll/ den högste Gudi när.

(sidan 3)

(dadlig=daglig?)

Ett andligt Palmträa här den ädla Siäl mond wara
Ty är hon tagen op til the utwaldas Skara;
Des Root Gudzfruchtan war/ des Stamm Rättwijsan god
Des Qwistar Blad och Frucht/ dygd/ godheet/ Tolamod.
Ty har Gud plantat om then dygdesälle Ande

(sidan 4)

Til Himmelsk Paradis i the lefwandes lande.
Här ligger Kroppen qwar/ thet fallna Palmträds Stam/
Som i stoor Härligheet skall en gång komma fram.
Och få sin Siäl igen/ i hwijska kläder skjina/
För Lamsens Stool/ bepydd med Palm i händer sina
Alt hwad som werdligt är/ thet blijr tå som en dröm
Tå blifwer han beskänkt med Wällust som en Ström.

/illustration/

*

114

Grafskrift eller Dödeminne/
Öfwer fordom/

(sidan 1)

Hans Kongl. May:tz Wår Allernådigste Konungz och Herres/
Troo Tiänare/ och *Assessor* uthi det Kongl. *Ammiralitetz Collegio*,
Den Edle och Wälborne/ nu mehra hoos
Gudh Sahlige Herrn/

Hr. Johan Palmström/

Hwilken sedan han på det Sextijonde och Femte Åhret berömmeligen och wähl i
thenna Werldene lefwat hade/ ett Sahligt Afskied ifrån detta Förgiängeliga
Lefwernet togh den 1 *Januarij* sidstleden/ samt dhereffter med Förnähm Folcks
Bijwistan uti sin Lägerstad och Hwijlorum uthi *St. Jacobs* Kyrkia nedsatt bleff
den 21 *Martij* innewarande Åhr 1686.

/illustration/

*Lijk Texten: som
den Sahl. Herren
sielft i lijftijden
förordnath haf:r
war af Johan:
-3 Cap: -16 verts:n-
Predikan gjorde
M: Matthias
Wagner. J.*

Stockholm/
Tryckt hoos Niclas Wankijff/ Kongl. Booktr.

Du grymma bittra Dödh/ hwadh är tu för ett Ting/
Som wandrar ann och aff/ alt hela Werlden kring/
Från Werldsens första Tijd/ och änn i denna Stund/
Och ther tu länder ann/ förstörer alt i Grund/
I Wäder/ Jord och Watn/ blijr ingen Ting i Fred/
Som icke en gång männ förfara tina sned/
Och uthaff alle ting/ som tu så öder fort/
Är lijk wäl thet/ som uthaff tigh är giordt/
Eller och medh tigh handlat på något sätt/
Och såledz theruthi giordt tigh någ'n Orätt;
Dhet tyckes at tu är een omild wrång Tyrann/
Som såledz häriar städz/ ehwar tu färdas kan/
Haar tu och nylig ey warit i Lundar grön/
Och ther upryckt ett Trädh uthaff the Palmar skiön/
Sampt täppt aldeles til/ then Strömmen som ther flöth/
Jämpte bemälte Träd/ och härlig Wattn giöth.
För hwilken Gierning tin the andre Palmar fleer/
Nu bära Sorgeblad och luta Qwistar neer/
Och Strömar fleer som förz/ ther lustig altijd rann/
Föra med sorgse Dähn/ nu bittra Tåhrar ann;
Hwad godt haar tu theraff/ at tu nu sådant giordt/
Och medh tin Grymheet stoor bedröfwat thenna Orth/
Giör thet doch lijtet Loff/ och geer tigh föga Prijs/
At tu så öder alt uppå titt gamla Wijs/
Tu förebära weet/ och tigh ändtskylla will/
At tu när Bådet brötz i Paradijs kom till/
Och för thet Bråttet skull/ all Ting under tin Macht/
Tå strart/ och sedan städz/ sampt ännu wara lagdt;

(sidan 2)

/tina sned=tinas ned?)

(strart=straxt?)

Men fast tin Tilkompst och titt Wäsende är så/
Tu aldrig något mehr/ thess bättre wara må/
Thet skulle fuller alt/ fast gärna hafwa sedt/
Tu aldrig blifwit til/ och så i Glädien ledt;
Och fast tu med then Palm/ och Ström nu giordt thet speel/
Så hafwer tu doch ey/ thessmehr theraff nån Deel/
Ty then högh *Potentat*, som råhr i Lundar widt/
Haar tigh afhänt thet Roof/ och kiändt thet wara sitt/
Och han haar plantat in/ alt sigh till Loff och Prijs/
Thet Trädh på bättre Orth ia i sitt Paradijs/
Ther thet föruthan Mått/ skal grönskas stadelig/
Och aldrig för tin Macht/ O Dödh mehr fruchta sig;
Thesslijkest och then Ström/ som flöth omkring thet Trädh/

(sidan 3)

Haar samme HERren och/ ledsagat ther in medh/
Ther han nu flyter fast/ såsom med bästa Gull/
Och är aldeles med then högsta Glädiem full;
Men tu/ O Dödh/ som så här brukar Tyrannij/
Skal tu och en gång ey för sådant straffat blij/
Jo/ när tu haar alt ödt/ hwad man på Jorden sijr/
Tu och så steiff tå sidst/ aldeles uthödder blijr.
Hwad som här nu är sagt/ aff Döden wara fäldt/
Är Lekamen then som på Båhren fram är stäldt/
Edle och Wälborne Her: JOHAN PALMESTRÖM/
För Gudzfruchtan wärd/ och Förfarenheet Beröm/
Then för sin prijslig Troo och Flijt uppsatter war
Til Förnähm Kall/ och them medh Ähran förstädt haar/
Redelig och fredsam/ föruthan Högfärd all/
Och städze wäl betänckt han war i alla fall/
Så at han wisserlig war Gudi til Behag/
Och allom Frommom medh/ til Nöye och godt Lagh/
Therfore och så nu hans Anhörige kiär
Thessmehra söria thet/ at han borttrycker är/
Ty från Wälborne Frun/ thess Maka bärs til Graff/
Thet Band som Gudh här knöt/ haar Döden skurit aff/
Medh Omsorgh sin bortgår/ een Fader ett Förswaar/
Sin för kiärkomne Barn i Sorgen lämbnar qwar/
Från Wänner och bekandte/ ja allom skilltz han hän
Och går then Wägen bort/ han kommer aldrig giän.

I Förnähm Ständz Person betygen uthan Flärd/
Medh Ehr Närwarelse/ at han war Ähran wärd/
Ja alle the som nu/ på hans Begraffningz-Stund/
Tilhopa kompne är/ thet giöra sammanlund;
Och som han all sin Tijdh/ har städze lefwat wäll/
Ty kan man säya thet/ medh rätta och medh Skiähl/
At fast hans Kropp är dödh/ så blijr doch här i Flor
Hans Ähra/ och hans Siähl hoos Gudh i Glädiem stoor.
Ther hon nu frögdas wist/ med Lust och högsta Flijt/
Med Palmar uthi Hand/ och uthi Kläder hwijt.
Säll han som hafwer så/ Werld thenna genomgådt/
Han hafwer nu förwist then bästa Hampnen nådt;
Ther ingen Döder mehr/ skal göra honom Mehn/
Ey heller något Ondt förändra Glädiem reen/
Ty Gudh haar therom Wärd/ som hielper i alt Sinn/
Och är then samme wist som honom satt therin.

(sidan 4)

Författat aff

E. D.

/illustrtion med palm och ström/

Kommentar: Rolf N transkriberat nr 113 den 19/4 2005; och nr 114 den 20/4
Originalen är tryckta, vilket framgår av texten, och i tysk frakturstil. Egentligen
var det inte nödvändigt att överföra texten till normaltext, eftersom den var
mycket lättläst. Men transkriberingen gör förståelsen bättre.

Jag uppfattar författaren som en driven diktare/poet. När man väl **funnit rytmen**
i texten (med hjälp av de ymnigt förekommande snedstrecken), framstår texten
harmonisk. Kanske medförande en tanke på *Fänrik Ståls sägner*.

Texten har sänts från professor Lennart Ehrenloot, Alby säteri i Sundbyberg.
Det säteri där familjen Palmström bodde mellan 1675 och 1710; fastän säteriet
låg då i Solna socken, men reglerades in i Sundbyberg år 1949.

Längst ner på sidan 3, nr 114, finns en handskriven notering.

M: Matthias Wagner = Matthias Joannis Wagner blev kyrkoherde i Jacob och
Johannes församling i Stockholm den 2 januari 1682. Introducerad av ärke-
biskopen.

Han var född 1635 i Wagnsta i Hernö socken i Ångermanland, och dog i Jacobs
församling den 3 september 1693.

Student i Åbo, magister där den 24 maj 1664, därefter utrikes resor till augusti
1667. Detta år prästvigd. Hovpredikant 18 april 1667, notarie i Hovkonsistorium
1668. Lärare, lektor och rektor 1670 vid Collegium Claraemontanum.

Kyrkoherde i Köping 1672. Riksdagsman 1686 och medlem av sekreta utskottet.
Gift I 1668 i Riddarholmen med Christina Terserus, tre barn noterade. Hon var
dotter till professorn i Åbo, Johannes Elai Terserus, och Elisabeth Troilius. Han
blev senare kyrkoherde i Riddarholmen och Klara, senare biskop i Linköping.

Gift II 1676 med Christina Sylvius

Christina Troilius, född 1644 i Leksand, dog i Köping 1675. Hennes yngre
syster Margareta, född 1649, död 1670, blev gift med Håkan Andersson
Fegreus, adlad Fägerstierna. Vilken senare var arbetskamrat vid Ammiralitets-
kollegiet med Johan Palmström.

*

Bäste läsare!

Du bör nog vara intresserad av den adliga släkten Palmström, nr 867, för att kunna njuta av detta opus. Du måste också känna till Johan Mattson – Lange – Palmström, vilken adlades den 5 december 1674.

Johan Palmström blev anställd vid Amiralitetet i mitten av 1640-talet, kanske 1646, och gjorde en lång karriär där; han utnämndes till kommissarie den 23 juli 1667, med en lön av 900 daler silvermynt per år, plus vissa tillägg.

Johan får nog betraktas som en nitisk tjänsteman; pålitlig och uträttande ett mycket gott arbete, av kvarlämnade rapporter att döma.

Adelskapet kan ha sitt ursprung i ett förslag från Amiralitetet, men troligen ändå är Johans släktkrets i och med hans andra äktenskap – med Christina Nilsson Emporagria. Biskopen Erik Emporagrius (1606-1674), tidigare överhovpredikant till drottning Kristina. Senare även högt i gunst hos Karl X Gustav.

Erik Emporagrius kallades till Göteborg år 1660, till den ödesdigert sjuke kungen, hörde hans bekännelse och skriftermål, och gav honom avlösning och nattvard.

Erik Emporagrius, som pastor primarius, predikade ofta på Stockholms slott och i Storkyrkan.

*

Johan Palmström, sedan några månader adlad, utsågs till assessor vid Amiralitetet den 24 maj 1675. När den svenska flottans debacle vid denna tiden inträffade – segel och tågvirke var i synnerligen dåligt skick – fick sannolikt Johan, om ej ensam, bära ansvar för detta.

Rapporter meddelar, att Johan Palmström hade gått hårt åt friherre Lorenz Creutz (1615-1676), och kallat honom okunning i sitt arbete som amiral och amiralitetsråd (utsedd 11 december 1675) och t f chef för Amiralitetskollegium (utsedd 4 april 1676).

Lorenz Creutz var en meriterad jurist, även om hans agerande vid "trolldomsprocesserna" var mycket tveksamt. Han agerade nog endast på kungens order. Lorenz Creutz hade ingen marin utbildning; han kom i bråk med flera herrar på Amiralitetet och begärde sitt avsked, med motiveringen av sin höga ålder och att han "sin uppgift ej rätt förstod". Lorenz Creutz uppmanades, av kungen, att stanna kvar i sin tjänst.

Johan Palmström hade också påpekat "höga herrars" uttag utan papper och "lån" ur flottans pensionskassa. Pengar vilka i de flesta fall ej blev tillbakabetalda.

Man hade också använt flottans material och folk till sina egna intressen.

Här hade säkert Johan Palmström skaffat sig flera vederdelomän.

*

Det finns emellertid en sida av Johan Palmström, vilken hittills varit oklar. Det är helt klart, att Johan Palmström kunnat disponera stora summor pengar. Hans lån till underståthållaren Jacob Cloo (1621-1700), den 15 december 1676 på ett belopp av 10.000 daler kopparmynt, och Johans upprepade fastighetsköp för

åtskilliga tusen daler, vid denna tiden, ger frågan: **Varifrån kom Johan Palmströms pengar?**

*

Johan fick avisering om indragen tjänst från Amiralitetet den 11 februari 1676; sannolikt med utgången av detta år. Men i ett kungligt brev, av den 2 januari 1677, fick han och hans arbetskollega, assessorn Håkan Andersson Fägerstierna (1635-1693), kvarstå tills vidare på grund av det pågående kriget.

I ett kungligt brev föreslås Att dessa två herrar assessorer skulle "uppvakta" sina tjänster, och möjligen kvarstå i någon oavlönad tjänst, i avvaktan på någon uppstående vakans. Johan Palmström blev alltså inte direkt avskedad, utan tjänsten drogs in tillsvidare. Johan Palmström synes ha lämnat Amiralitetet under 1677. Det är kanske inte helt otänkbart att han kan ha fått någon syssla vid Stockholms barnhus; Johans svärfar, rådmannen Nils Nilsson Emporagrius levde ännu, och hade goda förbindelser här.

Johan Palmström fick också kritik av kungen, för att Johan inte hade deltagit i riksdagen under 1678 (i Halmstad).

*

Ur urkunderna 113 och 114, kan man utläsa vad det står: Poetiskt skrivet om **Palmetråd och Stockholms ström**. Vackert om en avliden adelsman, lämnade sina efterkommande i sorg.

Men man kan också tolka 113, sidan 3, som ett bittert angrepp på kungen. Texterna: *Ey är att lijta på/ idag ey som igåår
Ey står i samma lag nu som i förra åhr.*

Urkunden 114 nämner också, sidan 3,

*Ty then högh Potentat, som råhr i Lundar Widt/
Haar tigh afhänt thet Roofff/ och kiändt thet wara sitt/*

Johan Palmström hade haft med "Förmyndarregeringen", för Karl XI, att göra. Efter kriget mot Danmark år 1675-79, krävde statsfinanserna ett radikalgrepp. År 1655 hade *Reduktionskollegium* tillsatts i samma syfte. År 1680 genomdrevs "Den stora reduktionen", med början 1680, förnyad år 1682. Denna reduktion, genomförd av *Reduktionskommissionen*, blev dessutom ett sätt för kungen att spela ut högadeln mot lågadeln.

Det är tänkbart, att Johan Palmström råkade illa ut i reduktionen, bland annat när skulder från Kronan till enskilda personer ströks.

Att kyrkoherden Wagner skulle stå ansvarig för en predikan med detta innehåll, måste betraktas som utomordentligt farligt, med all bitterhet och anklagelser, som finns, om än maskerade.